LIBRIS | We know books

Dorel Dumitru CHIRIȚESCU

# Jurnal

**2023-2024**

*Copiilor mei, Andreea Elena și Maria Alexandra,*
*fără de care nimic nu ar fi fost posibil*

EDITURA VICOVIA

LIBRIS | We know books



&&&

Am terminat de scris eseul *Despre neîncredere ca mod de a fi tipic românesc*. La un moment dat intru într-o explicație a rădăcinilor, a fundamentelor pe care stă neîncrederea la români. Iată textul[2]: „Cred că această delăsare, acest abandon în voia istoriei este urmarea miilor de ani în care românul a încercat să facă ceva și nu a putut. Cred că am fost prea mici atât ca populație cât și ca percepție asupra istoriei, așa încât nu am putut s-o modelăm în niciun fel. A nu putea face nimic, în mod repetitiv, la infinit, pe parcursul a mii de ani, a dus la asimilarea neîncrederii și deznădejdii ca două mari trăsături de caracter. Am fost ca o apă care a tot lovit un mal de stâncă. L-a lovit până a obosit, apoi a încetat să-l mai lovească. Este un fel de liniște ancestrală în spatele acestui „nu se poate!!!". O liniște pe care azi nu o mai dorim, dar care vine din sufletul nostru și din trecutul nostru bântuit de neputință și inutilitate. Nu reacționăm în fața propriei noastre istorii pentru că nu reacționăm nici în fața propriului nostru destin. Ca indivizi ne lăsăm în mâinile lui Dumnezeu, pentru că El le știe pe toate. Ca națiune facem la fel. Dacă am merge pe firul judecăților lui Hegel, ar trebui să spunem că este și ceva oriental în această atitudine umană de neparticipare și inacțiune. Acolo timpul stă pe loc și istoria nu are niciun sens. Pentru Occident, dimpotrivă, timpul nu stă pe loc și istoria are un sens. Aici, în lumea din care facem acum parte este vorba despre asumare și direcție. Este vorba despre sens și nu despre stagnare. Asta trebuie să înțelegem cu toții. Noi am abandonat undeva în istoria noastră, pentru că în mod sigur nu am fost mereu așa. Abandonul acesta poate că a fost marele prag al rezistenței în timp, dar asta este o altă dezbatere" (15.01.2023).

[2] Pentru textul complet, vezi *Despre neîncredere ca mod de a fi tipic românesc*, în Dorel Dumitru Chiriţescu, *Evadarea din limitat*, Editura Prouniversitaria, București, 2023, p. 194

LIBRIS We know books

&&&

Un prieten mă provoacă să vorbesc despre ceva ce se cheamă „filmul Teambuilding". Nu scriu pe Facebook pentru că mi-aș lua prea multe înjurături. Oamenii dacă merg undeva și râd, înseamnă că acel ceva este ok și nu au pierdut timpul. Eu, dimpotrivă, mă declar a fi pierdut timpul cu această chestie căreia ei îi spun „film". Nu este un film. Este un fel de șir de secvențe filmate de către un amator, montate de alt amator și regizate de ultimul amator. Ca să nu mai zic nimic de modul în care sunt jucate. Sunt tot felul de secvențe, cum spuneam, în care niște oameni tineri care-și spun actori se măscăresc și își bat joc de ei și de destinul lor pierdut. Pentru că trebuie să-ți fi pierdut destinul definitiv din control pentru a putea face așa ceva. Până una-alta, oamenii merg în cinematografe și văd chestia asta. Râd ca proștii și nici ei nu știu de ce râd, mănâncă o plasă de pop-corn după ce o altă plasă au vărsat-o pe jos prin cinematograf, merg acasă, trag două bășini și se culcă crezând că au avut o seară reușită.

Când mă gândesc că acești oameni, care văd și laudă o asemenea prostie, au trecut prin școlile noastre, îmi vine rău. Ani de zile în care nimeni nu le spune ce este acela un film și ce înseamnă o producție cinematografică. Dar cine să le explice, din moment ce profesorii lor sunt tot ca ei? Învățământul este într-o mare criză. Asta pentru că acești oameni stau 12 ani în școală și nu se prinde nimic de ei. Dar nimic, chiar nimic, absolut nimic.

&&&

La noi aici, la Gorj, totul este posibil dacă ești un mic mafiot și totul este imposibil dacă stai pe margine, neimplicat. Când ești mafiot beneficiezi de o serie de dezavantaje, dar și de avantaje. De exemplu, dacă ești șef prin CEO și într-o zi îți mor trei oameni la muncă, tu nu te simți obligat să demisionezi din funcție. Faci și pe dracu în patru, te faci că te doare, transmiți condoleanțe familiilor, duci flori la înmormântare, dar nu pleci din funcție. Și ai dreptate, dacă nimeni nu-ți cere să demisionezi, de ce ai face-o din proprie



inițiativă. Ideea este că mai mulți șefi trebuiau să demisioneze după un asemenea accident și nu a făcut-o niciunul. Toată lumea se face că plouă. În seria de întâmplări de după accident, vor veni unii și vor face tot felul de anchete, alții vor da amenzi, dar până la urmă vor fi vinovați tot cei care au murit. Așa este la noi, tot timpul mortul este de vină. Este ceva incredibil...

&&&

Mi se pare incredibil cum se calculează inflația la noi. Prețurile cresc la alimentele de bază de câte 5-6 ori, iar la finalul anului IPC crește cu 16%. Ăsta da sistem de măsurare și asta da statistică. Să-i minți pe oameni în ochi este o mare artă și statele noastre, printre care și cel român, au deprins-o deja cu mare succes. Acolo, la ponderile pe care le ocupă diferitele mărfuri în coșul de consum, suntem pur și simplu manevrați.

&&&

De fiecare dată când revăd capodopera lui Stere Gulea, *Morometii I,* îmi amintesc de copilăria mea. Pe toată mi-am petrecut-o desculț. Și Stere Gulea îi înfățișează pe țărani așa cum erau, adică desculți. Deși copilăria mea s-a petrecut la mulți ani distanță față de cea a lui Niculae Moromete, condițiile de viață erau cam aceleași. Trecuseră mai mult de patru decenii, venise comunismul cu forța sa „transformatoare" și noi copiii eram tot desculți. Îmi amintesc că iarna improvizam ceva, purtam niște cizme de cauciuc tot timpul sparte, iar în picioare ciorapi din lână făcuți în casă de bunica mea. Dar tot ne era frig. Dacă îmi amintesc ceva cu intensitate din copilăria mea, atunci acest ceva sunt acele ierni cu zăpezi mari și geruri de crăpa piatra.

Da, umblam desculț. Mă tăiam și mă înțepam în tot felul de sticle sparte sau mărăcini. Dar nu aveau niciun efect asupra corpului meu. Niciodată nimic nu se infecta și nici măcar nu simțeam. Uneori, împreună cu colegii de copilărie, mai făceam câte o ședință de scos mărăcinii din picior. Asta pentru că erau pe talpă

LIBRIS We know books

și operațiunea nu putea fi făcută de cel înțepat. Dar nu aveam treabă cu nimic. Pur și simplu, seara mă spălam repede pe picioare și intram în pat. Dimineața, mâncam ceva, repede, și fugeam în sat. A fost fabulos.

&&&

Asta cu ridicatul mașinii de către primării, mi se pare una dintre cele mai grotești invenții ale unui stat eșuat, care s-a întors împotriva propriilor cetățeni. Este vorba uneori despre mașini scumpe sau foarte scumpe pe care le ridică în cârlige tot felul de oameni, unii dintre ei cu foarte puțină pregătire. Și apoi, cum să ridici mașina unui om care poate avea nevoie de ea? Poate interveni o urgență, ceva neprevăzut, iar tu primărie îi iei mașina de pe stradă pentru că a parcat-o într-un loc nepermis. Și apoi, există locuri de parcare îndestulătoare? Cum să ridici o mașină parcată greșit, dacă tu ca primărie nu ești capabil să asiguri locuri de parcare pentru toate mașinile? Acest drept ar putea fi oferit, în mod excepțional, doar primăriilor care dețin un număr de locuri de parcare cel puțin egal cu numărul de mașini care vin zilnic în acele orașe. Altfel, totul este fără sens, pentru că însăși aceste primării îi obligă pe șoferi să parcheze improvizat.

Și mai este și un aspect juridic, la care cred că ne-ar putea răspunde doar juriștii. Poate fi lipsit un proprietar al unei mașini de deținerea acesteia? Adică, pot să-l lipsesc pe omul care a parcat greșit, de bunul său care este mașina? Mie mi se pare un abuz clar. Adică, primăria respectivă a plătit o parte din banii pentru mașina respectivă? Dacă nu, atunci cum își permite să deposedeze un proprietar de bunul său?

&&&

În *Morometii I* există o scenă frumos lucrată în care Țugurlan cel rebel este scos din casă de către jandarmi, pentru că atentase la integritatea fizică a autorităților. Adică le dăduse câte o bătaie la jandarm și la primar. Țugurlan era oarecum nepăsător, știind că îl



așteaptă ceva închisoare pentru ceea ce făcuse. Numai că nevasta sa era distrusă. Scena este teribilă: o femeie înaltă, subțire, cu basmaua închisă în colțul gurii, cu ochii înlăcrimați, cu mâna la gură pentru că nici măcar nu putea să vorbească despre durarea ce a cuprins-o. Este însăși simbolul obidei românești. Simbolul suferinței femeii care se vede singură acasă, pentru că bărbatul era luat la pușcărie, în război sau în armată. Este o suferință vie, sfâșietoare. Am trăit asta de multe ori în copilăria mea. Pentru că se suferea mult și mai ales femeile sufereau mult. Le văd și acum în fața ochilor. Le văd cum vorbesc, cum povestesc în timp ce plâng și cum uneori, își șterg ochii înlăcrimați cu colțul basmalei. Se suferea mult și se plângea mult. Oamenii nu-și puteau schimba destinul și ca urmare, îl asumau în mod diferit și dificil. Viața era grea și plină de amărăciune. Am crescut cu suferința acestor oameni, pentru care sărăcia era ceva permanent și obositor. Lacrimile făceau parte din ei, din viața și din sufletul lor. Și din cauza aceasta am plecat repede de acolo, imediat cum am avut ocazia. Numai că ei au rămas în sufletul meu. Am ceva din ei, pentru că i-am iubit atât de mult. Atunci când am plecat, le-am dus dorul. Azi, nu mai există. Ei nu mai există, pentru că dacă ar mai exista, m-aș întoarce cu drag înapoi la ei, chiar dacă ar fi să îndurăm din nou, împreună asprimea unei vieți imposibil de schimbat.

&&&

Războiul acesta dintre Ucraina și Rusia, poate fi un război al sfârșitului unei lumi. Este lumea veche, cea care mai consideră conflictul militar ca soluție de rezolvare a problemelor. La scara istoriei, ceea ce fac rușii nu este decât un gest de recunoaștere a situației lor înapoiate și anacronice. Lumea civilizată a simțit miza și a sărit de partea Ucrainei, fără a ține seama de amenințările cu arma nucleară pe care le proferează Rusia. Este o teribilă încleștare. Realmente un război al războaielor.

LIBRIS We know books

&&&

Ungurii, călăuziți de un ceva căruia ei îi spun premier, au inventat soluția la inflație. Au interzis creșterile de prețuri. Urmarea a fost că le-au fugit mărfurile din magazine. Cine poate susține o ofertă continuă, fie și în cazul unei cutii de chibrituri? Dacă faci preț fix la cutia despre care vorbim, atunci într-o bună zi oamenii o vor folosi ca bun substituibil pentru orice. Vor ajunge să folosească chibrituri și în salata de dimineață, numai să nu mai dea banii pe altceva, mult mai scump. Despre asta este vorba atunci când vorbim despre economie. Totul se întâmplă în baza unor reflexe ancestrale ale omului care-l duc spre optim și minimizare a efortului. Restul sunt povești pentru proști care-și imaginează că pot ei să reinventeze natura umană. Sigur, așa cum se întâmplă de obicei, mare le-a fost mirarea atunci când au văzut că mărfurile fug din magazine. Crezi că s-au întrebat ce se întâmplă? Nu aveau de unde să știe.

Păcat este că un conațional de-al lor, Janos Kornay, a fost cel care a teoretizat și a explicat pe larg ce înseamnă economia de penurie și care-i sunt modalitățile de manifestare. Dar, nu cred că ar trebui să avem pretenția la cei care conduc Ungaria să fi auzit de respectivul economist, sau să-i fi citit opera.

&&&

Zilele trecute, am asistat la un fel de dezbatere în interiorul căreia un tânăr economist tot vorbea despre alegerea dintre inflație și șomaj. Omul era senin, mult mai senin decât un cer de iulie în sudul Italiei. Adică, nu avea nici măcar o urmă, un semn care să-i dea de gol o minimă umanitate. Învățase ceva din Keynes, ceva ce știe toată lumea și recita cu maximă gâlgâială. Vomita cuvintele, plin de sine, ca și cum ar fi vorbit despre noua metodă de încălzire a apei calde, descoperită de el. Imbecilii au o mare calitate și printre noi, economiștii: ei sunt foarte senini. N-au nicio treabă cu nimic. Pentru ei totul este atât de simplu. Ce dacă dăm oamenii afară? Așa ne cer legile economice. Și apoi iar repeta ceva despre combaterea inflației prin șomaj. Pentru ei, oamenii nu au nicio importanță. Nu



sunt decât simple obiecte pe care le dai afară din curte când nu mai ai nevoie de ele și pe care apoi le aduci în curte când din nou ai nevoie de ele. Păcat de ei, dar pentru că sunt tineri, putem spera că vor mai învăța ceva. Mai au o șansă. Aceea de a învăța că omul este măsura tuturor lucrurilor. Atunci când faci ceva împotriva oamenilor se cheamă că ai eșuat, indiferent ce este acel ceva.

&&&

Zidul este marea capodoperă la care construiește românul toată viața sa. Este vorba numai și numai despre ziduri. Construim ziduri fizice și mentale, psihologice. Pe astea fizice le facem cât mai înalte, din bolțari și ciment, ca să fie inexpugnabile. Pe astea mentale la fel, ca să nu pătrundă nimeni peste noi și peste sufletul nostru cel întunecat. Și mai ales, facem ziduri mari între noi și oamenii ceilalți astfel încât nimeni să nu ne pătrundă în gânduri și nimeni să nu afle ce mici suntem. Cred că asta este una dintre marile temeri ale românului, una dintre acele temeri ascunsă în spatele zidurilor. Aceea ca oamenii de lângă noi să nu știe ce mici suntem și ce meschinării ascund gândurile noastre. Este multă discreție în viața noastră. O discreție din aia rea, secretoasă. Asta pentru că viața ne este plină de mici calcule și mici lovituri de care și nouă ne este rușine. În spatele zidului la români, se ascunde o viață urâtă, o lipsă de destin și de asumare.

&&&

Emil Cioran vorbește în timpul marii crize economice dintre anii 1929-1933, despre psihologia șomerului intelectual[3]: „Față de omul generațiilor antecedente, omul contemporan reprezintă un stil specific de viață, care este îmbibat în elementele lui esențiale de psihologia șomerului. (...). Înainte, individul era integrat – atât biologic cât și social – organic, în viață. Era într-un anumit fel omul substanțial, cu o consistență lăuntrică până la fixitate. (...). Omul substanțial trăiește în același cadru de viață. De aici omogenitatea

[3] Apud Dragoș Zdrobiș, *Limitele meritocrației într-o societate agrară*, Editura Polirom, Iași, 2015, p. 151